

ORTA-OJUNU.

Török népszínjáték.

— A varázsló. —

I.

(Mialatt a zene egy nótát szól, a néző térre legelőbb is *Pešekjar* lép elő.)

Pešekjar. Óh én vitézem.

Beltűlről valaki: Tessék én vitézem.

Peš. Nem is ez a számítás.

Valaki. Mi hát a számításod?

Peš. A Varázsló: játékának vettem utánzatát, húzd rá, hadd mutassam a czélzatát.

(Miután eljátszottak egy nótát, jön egy roppant furcsa öltözetben a *Kavuklu* (nagy süvegű). Fején jókora nagy süveg, kezében különböző szinekből kirakott esernyő, utána meg mintegy szolgálja kép és táskával a kezében egy *törpe* jön; vagy háromszor ötször körüljárják a néző tért.)

Peš. Mašallā efendim, honnan jön és merre megy ön szemem fénye?

Kav. (A megette levő törpéhez.) Mit ordít az itt ez a szenny ember, menj és nézd, hogy koldus-e vagy miféle, talán pénzt akar?

Törpe. Tán koldusnak kell lennie.

Peš. Efendim, megértettem a beszélgetéseteket, szolgálja (én) koldus vagy mi nem vagyok; talán el is felejtette ön, hogy szolgálja (én) régi barátja Toszun efendi vagyok.

Kav. Szép, most már tudom, nos mit akar mondani?

Peš. Efendim semmi különöset, olyan mélyen elmerülve jár ön, hogy ennek oka meg az egészsége után tudakozódom.

Kav. Bocsósson meg Toszun efendi, ma tulságos a szórakozottságom, hirtelenjébe meg se ismertem.

Peš. Óh efendim, mi az oka e szórakozottságának?

Kav. Óh Toszunkám, ha elbeszelném a fejemre jövő eseményt és ha meghallgatnád, akkor megértenéd.

Peš. Óh efendim, elmúlt legyen; tudja ön, hogy szolgálja (én) mily figyelmes vagyok, beszélje el, hadd tudjam meg én is.

Kav. Lelkem, azt csak tudni fogja, hogy a felső városrészbeli előljárónk házának egyik szobáját bérben bírom.

Peš. Igen is efendim, tudom.

Kav. Hogy, hogy nem, tegnap előtt reggel korán keltem fel; kimegyek a mosakodóba és látom, hogy az előljáró efendi, a ház tulajdonosa felöltözködve felövezkedve menőben van ki az utczára.

Peš. Aztán efendim?

Kav. Azt mondom neki: 'Ugyan efendim, ilyen korán merre méltóztatik menni?' Feleli erre: 'Óh ne fogj most engem szóba, megyek a koldus-gőzhajóra, még el találok késni.'

Peš. Nos?

Kav. Toszun, hisz tudva előtted a mi helyzetünk, bizony nem kevés nyomoruságot szenvedünk.

Peš. Tudom efendim, tudom.

Kav. Mondom neki: 'Óh, ha így van, várj egy kissé, én is hadd öltözködöm fel sebtibe és menjünk együtt.' Azt mondta rá, hogy jól van. Gyorsan felöltözködtem és együttesen egy futás, elérteztünk a koldus-gőzhöz. Beszállottunk a hajóba, kezdtem mindenfelé nézegetni, emerre mentem oda dörgölődtem, amarra mentem oda dörgölődtem, de bizony nem akadt a ki vagy öt parát elővéve ide adta volna. Pedig Toszun efendi, tudod-e hogy mért mentem én voltaképp a koldus-hajóra?

Peš. Nem én efendim, mért is mentél hát?

Kav. A szegénységemet csak megtudtam veled értetni; nos én azt hittem, hogy a koldus-hajón pénzt adnak a koldusoknak és

egy futásban azért mentem oda; pedig hát még csak öt parát se kaptam.

Peš. Óh, óh, bizony tévesen értette meg; no de aztán?

Kav. Aztán Toszunkám, egy ember jött, kezében egy bádóg, azt ütögette egy bádóggal. Kérdi, hogy hol szállok ki (megyek fel), gondolkozom, azt mondom neki, hogy a hajó párkányára megyek fel. Nem úgy érti, mondja erre, hanem hogy melyik kikötőnél szállok ki. Mialatt mi beszélünk, *Kanlidsa* kikötőjéhez ér a hajó, ez volt az utolsó kikötő, ki is szállott az utasok mindegyike, csak én maradtam ott. Jegyet vegyek, és én is kifelé, mondja a jegyszedő, mert más kikötő nincs is. Adj hát, mondok neki, hadd szállok ki. Add a pénzt, feleli erre, adok aztán jegyet. Miféle pénzt akarsz? szólok neki vissza; én erre a koldusok hajójára koldulni jöttem, te adj nekem pénzt. Egyet szól erre a jegyszedő legényeknek és pif-paf veréssel rugással kidobták a kikötőre.

Peš. Óh efendim, hát aztán? bizony nagy bajba jutott.

Kav. Aztán Toszunkám kijutottam a kikötőre, de a jegy-gyűjtők nem akartak a korlából kibocsátani, jegyet kívántak tőlem. Bármennyire mondtam is nekik, hogy miért szállottam én koldus hajóra és hogy pénzem nem lévén nem válthattam jegyet, bizony nem menthettem meg a galléromat.

Peš. Óh Hamdikám, hogy tudtál kijutni, mit csináltál aztán?

Kav. Mit csináltam volna? Azok az emberek úgy szólván ütni kezdtek. Szerencsémre, közel a kikötőhöz egy nagy nyári lakás volt, meglátta a kastély tulajdonosa, a mi csufságot rajtam elkövettek, megsajnálta, szolgálival megküldte a jegypénzt és így kiszabadultam.

Peš. Óh elmúlt légyen efendim, nos aztán?

Kav. Aztán Toszunkám elhagyván a kikötőt a mint arra felé bolyongtam, meglátok egy nagy kaput, nyitva mind a két szárnya, belülről pedig két oldalán kert, hosszú egy út.

Peš. Jaj, bár csak be ne léptél volna.

Kav. Mit beszélsz Toszun, az óra nyolczra járt, a számba még csak egy szemét darabkát se tettem, úgy hogy éhségtől a bensőm is összekavarodott. Nem bírtam az éhséggel és azon hit-

ben, hogy talán a gyomrom is megtölthetem, meg aztán öt vagy tíz parányi hajjópénzt is kapok, biz én bementem a kapun.

Peš. Hát aztán?

Kav. Aztán efendim, messze messze mentem, egyszerre csak azt látom, hogy egy magas helyen egy nagy czukorkészítő márványkő van, és e márványról lépcső vezet fel.

Peš. Ó te semmiházi, miféle czukorkészítő márvány az?

Kav. Milyen volna? egy jókora nagy márvány la.

Peš. Ó te semmiházi, felszálló kő annak a neve; minden kastélyban van olyan, hogy lóra szálljanak róla.

Kav. Bánom is én akár mi Toszun; aztán a lábaimon levő czipőket egymáshoz csapva köntösöm alá vettem és kezdek felfelé indulni.

Peš. No látod, hogy milyen dolgokat mívelsz, hát nem láttál a lépesőfőnél még más czipőt is?

Kav. Sokat.

Peš. Lásd csak lásd, mily szégyen; járja-e így czipőkkel a hónod alatt felmenni? no de mi történt aztán?

Kav. Felmentem, hát látok egy nagy előtermet, vagy tizenöt ajtó nyílik belőle.

Peš. Ugyan Hamdi nem találkozta ott senkivel?

Kav. Nem én.

Peš. Nos aztán?

Kav. Kissé gondolkoztam, hogy melyik ajtót nyissam ki, aztán így szólva magamban: a hogy lesz úgy lesz, benyitok egy ajtón. Óh Toszun, mondok neked valamit, de jól vigyázz, hogy el ne áruld valakinek.

Peš. Ugyan mi az, Hamdi? attól tartok, hogy valami illetlenséget követtél el.

Kav. Toszun, az ajtó kilincse valami roppant fehér féle volt, én bizony méntaczkornak hittem és megnyalogattam.

Peš. Óh te semmiházi ficzkó, mit keres méntaczkor az ajtón?

Kav. Mit tudom én, elég a hozzá, kinyitottam az ajtót, beléptem és láttam hogy senki sincs ott. Egyenesen a szegletbeli

ablakhoz mentem, hát láttam, hogy a kikötő, a hol engem megverték, onnan látszik, az ablak előtt meg ott egy szép bunda. Toszunkám, nem állhattam ki, magamra vettem a bundát és a szegletbeli ablakban pompásan elhelyezkedtem.

Peš. Ugyan Hamdi kelj fel.

Kav. Miért?

Peš. Hogyan miért? ficzkó, cipőiddel a hónod alatt, az efendi bundájába öltözködve, a szegletfőn elterülve, ha megtalálnak látni, megbotoznak és kikergetnek.

Kav. Csakugyan igaz Toszun, hál' Istennek jövő menő nem akadt.

Peš. Báránynom Hamdi, mit csináltál aztán?

Kav. Egy keveset ültem, de aztán meguntam és a bundát ismét a maga helyén hagyva, kimentem ebből a szobából és benyitok a szemközt levőbe. Bepillantok, hát ott ül az efendi a szegletfőn és bizonyára csak nem rég kellett, hogy körülmetélték legyen, mert előtte egy szekrényke, rajta meg egy rakás játék volt.

Peš. Ficzkó, miféle játék lehetett a, mi volt csak a szekrényen?

Kav. Mit tudom én? olyas valami, hogy mihelyt megnyomta, azonnal csiling-csiling csilingelni kezdett.

Peš. Ó semmiházi, hisz az az efendi íróeszköze, az a szóló valami meg a csengettyű, hogy a szolgálakat hívja vele. No de mit tettél aztán, megcsókoltad legalább az efendi ruhája szélét?

Kav. Nem én lelkem, ,selamin alejküm'-öt mondva, egész a játék mellé mentem, leültem és azzal punktum.

Peš. Ficzkó, csufságot követtél el, jöjj el onnan, kikergetnek aztán Hamdi; cipőd még mindig a hónad alatt? legalább letetted volna valahová.

Kav. Óh Toszun, mit beszélsz, hol hagytam volna? Talán hogy ellopassam a cipőimet. Hisz ismered a szegénységemet, utóbb még meztláb kellett volna elmenni.

Peš. Ficzkó, ugyan ki lopná el cipőidet egy nagy kastélyban? No de mit szólott az efendi, a mint meglátott?

Kav. Hát Toszunkám, alig hogy az efendi egyet ütött azokra a játékokra, látom hogy egy roppant czifra úr jelenik meg. Az

efendi egyet intett, erre az az ember egy szivarkát gyújtott nekünk, elibünk meg szép egy dohánytáblácskát tett. A szivarkát szívom, de sajnáltam a hamuját belé rázni, mit mondasz hozzá, inkább mind a földre szórtam Toszun.

Peš. Ficzko, megint csúfság a mit teszel; a táblába rázd, a táblába.

Kav. Aztán Toszun kiegészített a szivarka, módjával ráléptem a szőnyegre, úgy oltottam el; a táblát pedig, a nélkül hogy az efendi látta volna, a zsebembe csusztattam.

Peš. Add elő ficzkó, közeledik az elnászpángoltatásod.

Kav. Aztán Toszun kávéhozott, megittam a kávé és a mint a findzsát nyalom, ránézek a findsa aljára, hát ezüst, még pedig vagy huszonöt dirhemnyi lehetett; rajta azt is a zsebbe.

Peš. No lásd csak Hamdikám, hogy milyen dolgokat mívelsz? mindenütt csak lealacsonyítod magad.

Kav. Aztán Toszunkám, az efendi megint egyet ütött a játékra, még két cifra szolgálta jött elé. Kész-e az étel? kérdi tőlük, és a mint azok azt mondják hogy kész, tesséket mond az efendi, felkél és megy. Én is rajta utánuk, kimegyünk a szobából és bemegegyünk egy másik mellette levő szobába.

Peš. Hát aztán Hamdi?

Kav. Bemegegyünk, hát látom hogy tányér meg edény, a mi a Mahmud pasa kótyavetyére került holmijával fel ne érne, nincs is. Az efendi aztán leült, én is szembe vele. Leves jött, szépecskén megettük; azt elvitték, jött hús; látom hogy az efendi egy kés meg villa formájú valamit vesz elé, azt a villa félet a húsba döfi, a késsel elvágja, és az előtte levő tányérba téve enni kezdi. Én is az efendit nézem, és gondolva hogy mi is úgy tegyünk a hogy ő tesz, meg hogy szégyent ne valljak, veszem a kést meg a villát, és be a villát a húsba.

Peš. No Hamdikám, a mit eddig tettél, is sok lett, vigyázz, hogy itt is valami nevetlenséget el ne kövess.

Kav. Ne kérdezd Toszun, ne kérdezd, a villát még csak bedöf-tem a húsba, hanem a mint kinlódok hogy a késsel el is vágjam,

hogy hogy nem, kiszabadul a hús a villából, hát nem átrepül az egész hús a velem szembe ülő efendi arcába?

Peš. No lásd csak Hamdi, milyen neveletlenséget követtél el?

Kav. Az efendinek az arca, szeme, feje mindene csupa zsír lett. Azt már mondtam hogy milyen éhes voltam, lehet hogy e sietőség miatt is olyan erővel szabadult el a hús, hogy az efendi lelke nagyon is felbőszült rá. Kezdi is azonnal: „erre arra neveletlen embere, honnan kerültél elé bajnak a fejemre“, és alig hogy kiáltja, hogy dobjátok ki ezt a szenny embert, a mellettünk álló két szolga, a nélkül hogy megmosakodhattam volna, csupa zsirosan, pofon meg ököl, legurulva a lépesőről, kidobtak az ajtón.

Peš. No lásd csak Hamdi, hát ínyedre vannak-e ezek a dolgok, a miket elkövéttél? Nem jobb lett volna-e, ha jóllakott gyomorral az efenditől még vagy öt-tíz garas fogbért is kaptál volna és úgy jöttél volna ki? Honnan veszed majd most elő a hajópénzt?

Kav. Óh Toszun, arról már én jó előre gondoskodtam. Azt is tudtam, bogy mulbatatlanul valami mulasztás miatt fognak valahonnan kikergetni; hisz azért csentem el a táblát meg a findzsa alját is, hogy senkitől se kelljen hajópénzt koldulnom. Nos, a hogy onnan kikerültem, még egyet járva kelve, egy pénzváltó üzletébe mentem be, elővettem az ezüst alját és a dohánytáblát és azt mondván, hogy kénytelen vagyok ezeket eladni, mert nincs estére mit ennünk, eladtam huszonöt garasért. Onnan egyenesen a kikötőhöz jöttem, kérdem hány órakor indul a hajó, azt mondták egy negyed óra múlva; még egy kis ideig járkáltam, és a mint megérkezett a hajó, beszállottam és Sztambulig jöttem. Haza jövök, hát látom hogy házi urunk az előljáró efendi már megjött. „No te hitvány — kezdem el a veszekedést — ha már csakugyan nem adnak a koldus-hajón az embernek pénzt, miért noszogattál rá és miért jutattad a fejemed ennyi bajba? Erre kihajt bennünket a házából és abba maradtunk hogy most lakás után nézek, és még ma kiköltöz ködünk; e miatt gondolkoztam úgy el az imént és ép az járt a fejemben, hogy vajha Toszun efendivel találkoznám, és nekem egy szép olesócska házat találna. Ugyan Toszun efendi, a te kezéd ügyében bizonyára lesz egy ilyen ház, egyszobás kétszobás valami, hiszen

tudod hogy a vakházinál (feleségemnél) más senkim sincs, ketten meg akárhol is elférünk.

Peš. Szivesen Hamdim, épen tegnap ürült meg itt egy két-szobás szép házacska, ha megszereted azt odaadhatom.

Kav. Már a milyen olyan, csak ház legyen Toszunkám.

Peš. No hát tessék, hadd mutassam meg.

(Erre körüljárják néhányszor a nézőtért és mutat neki a szegletben egy ház számba menő, négy czölöpből álló és köröskörül vászonnal bevont sátrat.)

Peš. (A kapura mutat.) Efendim, ime egy ház, tessék nézze meg belülről is.

Kav. (A sátor egy oldalán bemegy, a másik oldalán kijön.) Jaj efendim ház, jaj, miféle ház ez apó? Ennek se földszíne, se emelete, valósággal cigánysátorhoz hasonló valami.

Peš. Efendim, azt hiszem hogy nem találva a lépcsőre, nem is mentél az emeletre; hadd menjek csak én fel és lásd. (Ezzel bemegy a házba és kinéz a sátor felett.) Óh Hamdim, nem találad meg az emeletet, nézd én látom innen a Kjádhánébe menő csónakokat, a Fener kávéházában levő sokaságot mind mind. (Ezzel ismét kijön.)

Kav. (Még egyszer bemegy a házba. Felmegy oda a hová Pešekjar ment, és kinéz.) Óh apó, hisz innen csak a ház ajtó eleje látszik, nem mutatkozik egyéb semmi. No de hány para ennek a bére? (Ezzel ismét kijön.)

Peš. Efendim, egy hónapra százötven garas.

Kav. Én hónapot mit nem ismerek, mindennap egy-egy para, jut egy hónapra harmincz para; ezt is csak azért, mert nem vagy idegen, nos beleegyezel-e?

Peš. No majd beszélék aztán veled, egyelőre telepedj le, láss a jóléted után.

Kav. Bárányom Toszun, a nyomoruságunk miatt már régóta hogy nem mehettem haza, és azért a családomat se láthattam, ha erre találának jönni, kérlek add tudtomra; de ha más valaki jön és tudakozódik utánam, valahogy meg ne mutasd a házunkat.

Peš. Ugyan miért Hamdim, hát nem akad az embernek barátja is?

Kav. Toszunkám, hisz ismered a helyzetünket, vagy három-öt esztendő óta a városrészünkbeli minden nemzetiségnél, minden mesterembernél jókora adósságunk van; ha a hitelezők megtudják egyszer a házat, akkor mindennap vagy százötven emberrel kell majd a dolgot megértetni.

Peš. Nagyon jó, Hamdim, te csak maradj és kedved után láss, Allah kegyes. (Ezzel kimegy, *Kavuklu* ott marad.)

II.

(E közben megszólal a zene és egy arab szolganő kíséretében egy roppant cifra asszony jön. Az asszony vagy kétszer háromszor körüljárja a néző tért, aztán az arab szolgájára néz.)

Asszony. Ó lány, hogy Allah mind pusztítaná el, avagy nem férfi ez is? lásd ezt a kutya férjemet reggel óta utczáról utczára bolyongva keresem, és eddig még csak nyoma sincs, most mi tévők legyünk?

Arab. Allahra mondom, nem tudom asszonyom. (Mialatt ezek beszélgetnek Toszun efendi jön velük szembe).

Peš. Mašallā asszony lányom, emilyen cifrán felcziczomázva, módosan neki öltözködve, honnan jöve merre tart, mit jelent ez állapot?

Assz. Mašallā Toszun efendi, ember ne is kérdezd a bajomat. Ha elbeszelném a mi fejemet érte, az egy Allah tudja, sajnálkoznál rabszolgádon (rajtam).

Peš. Óh efendim, üdvre váljék, mi az már megint asszony lányom, mondd csak el.

Assz. Mi volna, hisz ismered ennek a mi bolond emberünknek az eszét. Egy nap a házi urunkkal, az előljáró efendivel, megy a koldus gőzhajóra hogy majd ő pénzt keres, de hogy nem csinált semmit és még a fejére is különféle bajokat hozott, este haza jön, és veszekedés czivakodás az előljáró efendivel. Aztán elmegy, hogy ő nem lakik többé a házában és mivel már jó ideje, hogy nem jött haza, a szolgálómmal együtt a mai nap egész reggel óta keressük;

hallottuk, hogy erre a környékre jött házat bérelni, ezért is egyenesen hozzád jöttünk Toszun efendi és kérlek mutasd meg a kibérelte házat.

(Ez alatt kijön *Kavuklu* a házból és e szókkal; «óh be szép asszony ez, várj csak hadd dörgölözöm egy kissé hozzá», — *Pešekjár* közelébe megy.)

Kav. Ki ez Toszun, minden falat csak a te kezvedbe jut? ide csak az én ujjom közé.

Peš. Menj a pokolba, pusztulj innen haza, ne elegyedj minden dologba.

(*Kavuklu* oda se hallgat, hanem e szókkal: «óh czukrom, Isten hozott, honnan méltóztatott ide?» fogadja az asszonyt).

Assz. Pusztulj innen szenny ember, honnan jöttél elő bajnak a fejemre, menj a pokolba, pusztulj innen. (*Pešekjár*hoz) Toszun efendi, ki ez a gyalázatos ember, nézd csak, még szót mer hozánk intézui.

Peš. Húzódj innen-lelkem, menj csak a házádba.

(*Hamdi* rá se hallgat, hanem körülöttük ólálkodva az asszony mellett álló arab szolgálnak ezeket mondja:)

Kav. Óh hugocskám, te is szép vagy, hanem az asszonyod csupa czukor; bárányom hugocskám, nézd csak haragszik rám az asszonyod; mondd neki, hogy soh'se nehezteljen rám. (Erre az arab huzza a lábáról a papucsot, *Hamdira* egynehányat ráhúz és bekergeti a házába).

Assz. Bárányom Toszun efendi, ki ez az erőszakoskodó ember?

Peš. *Mašallā* efendim, sajnálom hogy ezt az embert nem ismeri meg.

Assz. Óh Toszun efendi, honnan ismerjem én a más emberét?

Peš. Mintha bizony nem kellene egy embernek a saját családját ismerni. Hisz ez az ember *Hamdi* efendi, a férjed.

Assz. Az ám igaz, elnézte a szemem, *Alláhra* Toszun efendi, nagy elmerültségemben nem ismertem fel, most kezdett csak eszembe jutni.

Peš. Ha akarja ide hívom, vagy pedig a házába vezetem.

Assz. Jól van, tessék, menjünk. (Ezzel a ház elé mennek, zörgetik az ajtót és Hamdit leszólítják).

Peš. Merre vagy Hamdim? jöjj le egy kissé.

Kav. (A sátor tetejéről néz le) Mi az Toszun, mit akarsz tőlem? Soh'se leszek én már békével tőled?

Peš. Jöjj elé egy kissé lelkem, valami mondani valóm van.

Kav. (Kijön) Mi az hát, te ezután már mindig így fogod a nyugalmamat zavarni?

Peš. Nem a lelkem, asszonyokat hoztam neked te rossz csont; a jóságot már fel se veszed?

Kav. Ugyan Toszun, jöjj csak egy kissé erre az oldalra, négy szemközt (titkon) akarnék valamit mondani.

Peš. Mit akarsz mondani? (Ezzel a túlsó oldalra mennek egy kissé).

Kav. Báránym Toszun, mért hoztad nekem ezt a szép asszonyt? reméllem elhelyezed nálam vendégnek; ha ez igaz Toszunkám, örömömben megbolondulok. Nézd csak Toszun, szólj nekik hogy jöjjenek be a házba, senki sincs benne; báránym Tosunkám kérdeznéd tán tőlük, hogy izé ura van-é, hogy ha nincs Toszun, én elveszem, rajta csak szaporán, mondd nekik, hogy menjenek gyorsan a házba. (Ezzel a köntöse széleit össze fogva ugrándozni kezd).

Peš. Ficzko Hamdi megbolondultál, vigyázz valahogy meg ne hallják; attól felek, hogy nem ismerted fel ezeket.

Kav. Ugyan Toszun, kik ezek, Alláhra mondom, hogy nem ismerem őket.

Peš. Ficzko, hisz ez a saját családod, hej őrtílt ember hej.

Kav. Ne mondd Toszun, igazat szólj, az enyéim volnának ezek csakugyan?

Peš. Persze hogy azok, még mindig nem ismerted fel?

Kav. Hej Alláh pusztítsa el őket, hogy találtak ezek ide? Toszun ez bizonyára a te műved volt.

Peš. Jer ficzko, ne nyujtsd a dolgot; már egy órája hogy az ajtó előtt váratod őket, szégyen gyalázat; menj beszélj vele és hívd be; ott aztán elbeszélhetitek egymásnak a bajotokat.

Kav. No csak ne nagyon alkalmatlankodj, mondd hogy nem vagyok otthon és találj módot a menekülésre.

Peš. Ficzkó azt mondom hogy előre, örültségeidre nincs szükség; hogy mondhatom hogy nem vagy otthon, a mikor látnak?

Kav. Ki mondta neked, hogy ide hozd őket? most neked kell hogy megments tőlük; be furcsa, hisz én ép előlük futok.

Peš. Talán rosszul cselekedtem? ki hallott olyat, hogy egy ember ne akarja feleségét?

Kav. Toszun úgy beszélsz, mintha semmit se tudnál. Mióta ezt a házat kibéreltem, jóformán még egyszer se lakhattam jól, hát még azokat ki tartsa el? Nem ismered állapotomat Toszun?

Peš. Na csak ne bánd azt, majd teszek én arról is, jer csak most velem. (Ezzel kézen fogva hozzájuk vezeti).

Peš. (Az asszonyoknak) Ne nézze ezúttal a hibáját, nem ismerte fel és míg meg tudtam vele értetni, hogy a saját felesége van itt, megvárakoztatta egy kissé.

Kav. Mašallā asszonykám, Isten hozott, Isten hozott, bocsáss meg nem én vagyok a hibás, hanem ez a szőr-fark ember, hogy nem mondta meg mindjárt, hogy te voltál az.

Peš. A fejednél nagyobb bakot löttél. (Ezzel elmegy melőlük és másutt kezd ögyelegni).

Assz. No derék férjem uram, derék; micsoda elszáradni való férj vagy te, hogy jó idő óta még csak haza se néztél és azt se kérdezted, hogy éhesek-e jóllaktak-e? Más ember egyik estétől a másikig egy darab kenyeret küld legalább haza, te meg itt házat béreلسz, bele költözködöl, engem meg a más házában éhesen hagysz, úgy-e? Reggel még ki is kergettek a házból, és azóta utczáról utczára, nincs is már hely, a hol ne kerestünk volna; ide jöttünk Toszun efendihez, hogy ő talán tudja és ő tőle hallottuk meg, hogy itt béreltél házat. Micsoda aljas ember vagy te, hogy nem szégyeltél bennünket nyomoruságban oda hagyni és előlünk ide menekülni, ebatta aljas kutyája. (Kezdi ránczizgálni, az arab is utána: «ebatta vakulni való kutyája, nem szégyelli magát az asszonyt így elhagyni», és ezzel mind a kettő egyszerre ütni kezdi Hamdit. E közben túl felől fut elő Pešekjár).

Peš. Mi ez lelkem, nem szégyen ez? Úgyis megtörtént dolog; egymás hibájára ne nézzetek, hanem szépecskén legyetek el. (Ezzel kibékíti és be tolja őket a házba. Rövid idő múlva Hamdi kijön a házból és Toszun mellé megy).

Kav. Derék Toszun, no te ugyan megtetted hogy e fertelmes csatkosokat a fejemre zudítottad; kicsibe múlt, hogy a feleségem meg nem vert.

Peš. Ficzkó, hiszen megtaláltuk már a módját, ezzel se váltunk be?

Kav. No meglátom, ha majd az előkerülő hitelezőknek is így mutatod meg a házat, akkor a fejemre akár egészen össze vásárolhatom a bajt.

Peš. Nem nem, te csak a kedved után láss, ez a feleséged, azért; de ha más valaki jön, rejtelek előlük, a hogy tudlak, ne gondolj vele.

Kav. Már ez más bárányom Toszun. Hiszen ismered a helyzetemet, hogy még a repülő madárnak is tartozom. A jövőket ezután csak olyan édesgetve bocsásd el innen, hogy olyan ember itt nincs is. (Ezzel ismét bemegy a házába).

III.

(Miután egy nótát elhúzott a zene, kezében egy bot jön a varázsló mester és egy nehányszor körül kerülve a néző tért Pešekjar jön elébe).

Peš. Mašallā efendim, üdv hogy jött ön, boldogság hogy jött ön hodsza efendi ő nagysága, honnan jöve merre méltóztatik efendim?

Var. Óh Toszun efendi mašallā, ön é az? egy kicsit járkálni jöttem.

Peš. Nagyon szép, efendim, hanem magas személyével már rég nem találkozhattam, rendén van ez így efendim? mi az önt szeretők közzül valók vagyunk, járja-é így negyven esztendőben egyszeri találkozás?

Var. Efendim, elfoglaltatásom az akadály, más különben mi is az ön személyével találkozni kívánók közzül valók vagyunk.

Peš. Allah egészséget adjon efendim, reméllem hogy fia ura meg kisasszony lánya jól vannak.

Var. Sok köszönet efendim, jól vannak, az ön kezeit csókolják.

Kav. (Előlép és Pešekjar mellé furakodik) Bárányom Toszun, ki ez az alaktalan arcztalan ember?

Peš. Ficzkó, pusztulj innen.

Kav. Bárányom Toszun, ugyan ki ez ha Istent szereted, nagy a kíváncsiságom, soh'se láttam még ilyen formátlan embert.

Peš. Ugyan Hamdi, ez az a híres Jakub hodsza efendi; avval nem lehet ám így gunyolódni, pusztulj csak innen el, különben még elvarázsol.

Kav. (Nevet.) Te ugyan megtetted, olyan nagy fontosságot adsz ennek a czédának? mi telnék ki ebből, hej örült ember hej, egy ilyen arcztalan embertől is megijed.

Var. Toszun efendi, mit beszél ott melletted az a juhászkutya arczú ember, talán bűvös-bájós dolgokon kotlik?

Peš. Efendim, ne is vegye számba a mit ez mond, egy kissé eszelős.

Kav. (Nevet.) Isten mentsen efendim, mind csak onnan van, hogy egy olyan egyénnel mint ön, nem merészelek tréfálgatni.

Var. Ki vagy te ember, hogy beszélgetésünk közben bajnak jössz a fejünkre? befogd a szád, különben majd megtanítalak hogy hol a tisztesség határa.

Peš. Ugyan Hamdim, nem megmondtam, hogy avval nem lehet ám tréfálozni; pusztulj legalább el innen.

Kav. Te ne avatkozz belé. (A hodsának) Hát te miféle vagy hogy még engem tanítani akarsz, mit tehetsz nekem? semmit. (Ezzel megy neki a hodsának).

Var. Toszun efendi, ez az ember még megjárja velem, tudasam-é vele, hogy hol a határ?

Peš. Óh efendim, a lábait csókolom, nagyon kedves társam ő énnekem; az én kedvemért engedje el ezúttal, de meg nem is olyan fajtából való, hogy valamit felérne ésszel. (Aztán Hamdit

meg fogja) Ide jer, mit mondtam én neked? ne bántsđ ezt az embert, mert megjáróđ vele, aztán én nem avatkozom belé.

Kav. Hagyj engem hé, lássuk hát hogy mit tesz velem, te ne avatkozz belé. (Azon van hogy a hodsának neki menjen).

Peš. No hát menj, a mi bajod lesz ám te lásđ, én többé nem avatkozom belé. (Ezzel ott hagyja és oldalvást elmenekül).

Kav. (a hodsához) Hé ember, ilyen száraz szorítgatás nem ér semmit; rajta csak, ne tedd a hátad megé, a mi a kezed ügyéből eshetik, lássuk csak, te versz-é meg engem, vagy én-e téged? (Ezzel neki megy).

Var. (Neki ingerülve) «*Estaneke mestaneke, a kilenczedik fejezetből küllühüm püf*». (Erre alighogy a kezében levő botot Kavuklu felé tartja, Kavuklu egy nagyon különös állásban merőst megmerevedik, a hodsá ott hagyja és elmegy).

Peš. (Hamdihoz jön) Óh jaj, látod-é gaz fizkő, hogy mire jutottál, mi tévő legyek most? megyek a házába, hírt adok leg-alább. (Ezzel a házhoz megy és zörgeti ez ajtót, Hamdi feleségéhez:) Efendim, jöjjön és nézze hogy szószátyárkodásáért mi érte a férjét. (Erre elmondja a történeteket. Hamdi felesége meg utána az arab szolgálov, együtt Hamdihoz mennek és a mint abban az állapotban meglátják, nagy siránkozva és sikongatva:) Oh jaj.

Assz. Mi érte a mi efendink fejét, mit tegyünk most vele? Báránjom Toszun efendi, a mit evvel tehetsz, csak te fogod tenni, ez a te kezédben van; kérünk hívd ide azt az embert, vagy tégy valamit, könyörölj ismét rajtunk és mentsd meg ezt. (Ezzel Pešekjához könyörögni kezdenek).

Peš. Várjatok csak, hát ha tisztelettel eszembe jut és tehetünk vele valamit. (Ezzel hírt ad a hodsának, kis vártatva jön a varázsló nagy futva, Toszun efendi elibe megy). Mašallā efendim, űāv hogy jött ön, hijával ne legyen, tisztelettel eszembe jutott ön.

Var. Igen, szolgádat (engem) hívtál, azért jöttem, űdvöt hozó legyen, mi a baj? (E közben Pešekjar egyet int Hamdi népének, és azok egyszerre kezdenek a hodsához könyörögni).

Assz. Óh efendim, vétséget követett el, nézze el neki; a mi

tehető csak ön fogja meg tenni, szabadítsa meg ezt a szerencsétlent. (Rimánkodnak neki).

Var. Sokat vétett az igaz, hanem ezuttal a ti kedvetekért megszabadítom. (Ezzel elkezd: «*estaneke mestaneke*, a kilencez-dik fejezetből *küllühüm püf*»); aztán az említett botot Hamdihoz érinti, a mire Kavuklu ásitozva magához kezd térni, és valamennyien mondják a hodsának: «Hijjával ne legyen ön, Allah hosszú életet adjon»; kezét csókolnak neki, az asszonyok bemennek a házba.)

Peš. (Hamdihoz) Csókolj csak te is kezét a hodsá efendinek, nagy nehezen csak megszabadítottunk.

Kav. Te csak menj, én majd megteszem. (Pešekjár elmegy, ő a hodsának kezét csókol). Óh efendim, bocsássá meg a vétséget, hiba a mit elkövettem. Egy kérésem volna most önhöz, méltóztatnék e kérésemet elfogadni. (Elkezd neki rimánkodni).

Var. Nos mi az, szólj gyorsan, hogy elfogadható dolog-e?

Kav. Efendim, kicsinység, arra kérném, hogy jótéteményből adná ide azt a kezében levő botját.

Var. Jól van lelkem, de te nem használhatod, még az én fejemet juttatod bajba, ha majd minden jövő menővel csufoskodni fogsz; hiába nem lehet, nem tehetsz vele semmit.

Kav. Nem efendim, nem csinálok vele senkinek semmit; a hogy megmagyarázza, úgy fogom használni; ha tudomására jön, hogy valami vétséget követtem el, a pálczát ismét elveheti tőlem és tehet velem, a mit akar.

Var. Jó, fogd odaadom; hanem ha megtudom, hogy e bottal valakin elkövetsz valamit, magad bánod aztán meg.

Kav. Nem uram. (Ezzel veszi kezéből a botot, a hodsá efendi elmegy, Hamdi nagy örvendezve Pešekjarhoz megy).

Kav. Toszun, nézd csak ezt a botot itt a kezemben, a hodsától kaptam; elvarázsoljalak most itt vele, a hogy én voltam?

Peš. Óh Hamdim, nem lehet ám tréfálni; menj csak be a házadba és maradj nyugton, valahogy meg ne tréfálj vele valakit.

Kav. Most látod Toszun, az említettem hitelezőket vigyázz

hogy a házamba ne küldd; mert aztán téged is elpusztítalak, azokat is.

Peš. Nem nem, senkit se küldök, ne aggódj.

Kav. «*Estaneke mestaneke . . .*»

Peš. Ugyan Hamdi, hagyd a tréfát, nem lehet avval tréfálni.

Kav. Ugyancsak fél a ficzkó; ne félj hé, csak tréfáltam. (Ezzel bemegy a házba).

IV.

(Miután egyet szól a zene, egy *Perzsa* jön elő, és perzsás kiejtéssel török dalt énekel:

Én szeretek egy fiut,
elválása bút okoz.
Óh e fiu kelleme
a bensőmnnek gyönyöre.
Óh ifjam jaj ifjam,
lelkem neked áldozat,

Mialatt vagy háromszor ötször körül járja a néző tért, Kavuklu kijön a házból, köntöse széleit összefogja és nyomába a perzsának, utánozza és ő is énekelni kezd).

Perzsa. (Háttra néz) Mit járkálsz utánam?

Kav. (Szemébe néz a perzsának és mintha megijedt volna, tőle legott hátra fordul; de mihelyt újra elindul a perzsa, ő is a nyomába és folytatja az utánzást).

Per. Pusztulj mondom neked, miféle kutya szolgálja ez?

Kav. Mi közöd hozzá? Ez itt utcza, ártok-e én neked valamit? (Ezzel a perzsa megint elindul, Hamdi utána és ismét kezdi a csufoskodást).

Per. Hej kutya szolgálja, mindjárt a nagyapád . . .

(Ezalatt jön Pešekjar és mondja Kavuklunak.)

Peš. Ficzkó, te nem is ismered ezt, nem az az ember, a kit te gondolsz; pusztulj csak innen, ne kötekedj mindennel, a mit csak meglátsz. (Ezzel Hamdit elúzi, a perzsával meg elkezd) Mašallā hadsi Abbasz gazda, soh'se törődjék lelkem annak a hibájá-

val, egy kissé hiányos az esze. Efendim ilyen gyönyörű szép dalokat énekelve honnan jön és merre megy?

Per. Óh mašallā Toszun efendi, nagyon örvendek, hogy láthatlak, eljöttem hogy egyet járjak, hanem tudod még egy dolog is van a fejemen, nyűgös egy baj.

Peš. Üdvös legyen efendim, miféle baj? ha olyas dolog, hogy én is tehetek valamit, szívesen segíték benne.

Per. Tudod, néhány vég sált adtam el valakinek, és még nem kaptam meg érte a pénzt. Szédelő egy ember az illető, kiköltözködött a régi házából és erre felé jött; azért járok hogy meg találjam ezt a kutya szolgája házát és a pénzt kérem tőle. Megtudtam, hogy erre felé a háza, jót teszel velem, ha megmutathatod.

Peš. Vajon miféle ember az, nem tudnád így az alakját megmagyarázni?

Per. Kurta termetű, körszakállú egy ember, a fején jó nagy süveg, alakatlan egy legény; de nem tudom, hogy mi a foglalatossága.

Peš. Igen megértettem, megmutatom a házát, de lelkem Abbasz gazda, az mostanában egy kissé szegényke; ez külömben a te dolgozod, de én azt hiszem, hogy nem igen kapsz attól mostanában pénzt.

Per. Lelkem Toszun efendi, te csak mutasd meg a házát, legalább beszéllek vele egyet. (Peš. megmutatja neki Hamdi házát). Vajon oda haza van-é, mit gondolsz Toszun efendi?

Peš. Otthon van; ha elmész, otthon találod.

Per. Nagyon jó, Toszun efendi, igen örültem. (Ezzel megy és zörget Hamdi ajtaján).

Kav. (A sátor tetejéből kidugja a fejét) Ki az, ki vagy?

Per. Jer egy kissé le, hadd lássalak, beszélni valóm van veled.

Kav. Nem mehetek, mit akarsz? menj és később jöjj, most a gyermeket fektetem a bölcsőbe.

Per. Jer le ha mondom, valamit akarok mondani, aztán ismét mehetsz.

Kav. Lássuk, vajon mit fog ez a hegyes sapkájú mondani? (Kimegy). No szólj hát mézes apó, mit akarsz?

Per. Mintegy száz tünennyi sál pénzzel maradtál adósom, eljöttem hogy ide add.

Kav. Tévedés lesz ficzkó, nekem ilyen vásárlásom nem volt veled. (Ezzel be akar menni a házba, de a perzsa galléron ragadja és vissza húzza).

Per. Hova szaladsz, add a tartozásod, aztán mehetsz a merre akarsz kutya szolgája; még elakarnád tagadni?

Kav. (Bosszankodva). Ezt az embert Tosun hozta a nyakamra. (Ezzel Tosunhoz megy). Szép tőled Tosun, ép az ellenkezőjét tetted annak, a mit mondtam úgy-e? Ha már megmutattad neki a házat, rázd le legalább ezt a bajt a fejemről, mert különben tudod a botot, legelőször is a te dolgodat végzem el vele.

Peš. Óh Hamdim, én nem mutattam, másoktól tudta meg, mit törődöm én efféle dolgokkal, én nem avatkozom belé, menj és magad láss utána.

Per. (Egyenesen Hamdinak megy) Rajta csak várom, add a tartozásodat, hadd menjek, különben rosszul jársz.

Kav. Mégy-é innen apó szép szerivel, avagy mindjárt meggyűlik a bajod.

Per. Nos mit tehetsz velem, lássuk hát *no*.

Kav. No hát várj. (Ezzel veszi a botot és elkezd: «*Estaneke mestaneke, a kilenczedik fejezetből küllühüm püf*», és alighogy felé tartja a botot, a perzsa a milyen helyzetben volt, azon mód megmerevedett.)

Kav. Ej apó, akarod-e még a tartozásodat? rajta most legénykedj hát, hisz azért jöttél volna, hogy megverj, üss *no*. (E közben egyre ütögeti a perzsát tarkón).

Peš. (Oda megy melléjük) Ugyan Hamdim, mit tettél, nem véték-e, ha most a hodsa efendi el találna jönni és ezt látná, mit tennél?

Kav. Toszun sokat ne beszélj, mindjárt elolvasom neked is az *estaneke* fejezetét, aztán majd megtudod hogy hogy taníts nevelésre.

Peş. Ugyan ugyan bárányom Hamdi, csinálj a mit akarsz, csak engem ne bánts. (Ezzel elmegy mellőle, Hamdi pedig taszítgatva a perzsát egy oldalra odaállítja, és bemegy a házába).

V.

(Mialatt játszik a zene a *Kajszeribe* való Haszan gazda jön elő és magában dalt dudolgat:

Fatma néz az ablakból,
nadrágra madzagot köt,
ej aman aman ej of.
Követ dobtam a fára,
tarka madarat löttem,
ej aman aman ej of

Miközben vagy kétszer háromszor körüljárja a nézőtért, jön Hamdi és nyomába akaszkodik. A *Kajszeribe* való hátra néz).

Kaj. Mit akarsz hé, hogy egyre utánam jösz.

Kav. (Mit sem törődve vele egyre csak énekelgetve követi).

Kaj. Neked szólok hé, bajnak jöttél a fejemre? a pokolba veled.

Kav. Mi közöd hozzá, te csak számár módra ordítsz tovább.

Kaj. Ide vigyázz ficzkó, néked szólok, kutyaházi kutya, kit ordíttatsz te?

Kav. Neked szólok neked, hát aztán, mintha talán megijesztenél, tölgyfa tuskó.

Kaj. Ficzkó még vissza szólsz, mindjárt

Peş. (Ezalatt jön) Hamdim mit csinálsz, nagyon indulatos ember az, avval nem jó kikötni; de meg szégyen az efféle dolog, rajta csak a házadba. (Ezzel elúzi Kavuklut, Haszanhhoz fordul). Óh magzatunk Haszan gazda, ne nézzen lelkem annak a beszédjére, egy kissé eszelőske; ilyen égetős tüzes dalokat énekelve merről jön hova megy?

Kaj. Ej Tosun gazda, mit tegyek, ilyen dalokat énekelgetve utra keltem, hogy szívemet fel vidítsam, és hogy Toszun efendit is megtaláljam, s neki elmondjam a bajlódásaimat, egész ideig jöttem.

Peš. Üdvös legyen, micsoda bajlódása van?

Kaj. Ej gazda, mi volna? ne is kérd, egy szédelgő húzott be vagy öt tiz garassal, azt se tudom mit tegyek; meghallottam, hogy erre jött az a czéda lakni, és azért egész uraságodig jöttem, hogy találná meg e dolog könnyebb végét.

Peš. Tán megmagyarázhatnád egy kissé a formáját, lássuk milyen ember lehetett?

Kaj. Ej gazda, alakja formája nem is emberéhez hasonló; durva szakállú, nagy süvegű egy czéda.

Peš. Tudom már, de nem tudom hogy otthon van-é, itt a szomszédházban lakik, megnézheti ha akarja.

Kaj. Hosszu életű légy Toszun gazda, hadd nézzem hát. (Ezzel kopogtat Hamdi ajtaján).

Kav. Ki az?

Kaj. Jer le egy kissé.

Kav. (Fentről lenéz). Tudom már; leány Czipruska, koldus jött, adj egy darab kenyeret neki.

Kaj. Ide nézz efendi, nem vagyok én szegény; jöjj le, beszél-gessünk egy kissé.

Kav. Ime még egy hitelező, lehet hogy ennek is tartozom, ezt is Toszun zudította a fejemre. (Ezzel kimegy). Üdvös legyen gazda, mit akarsz?

Kaj. Hisz tudod mi a követelésem, azért jöttem hogy azt a régről maradt öt tiz garast tisztázzuk.

Kav. Nem ismerlek én téged földi, honnan tartoznám neked, talán rossz kapun kopogtattál.

Kaj. Ide nézz hé, én ilyen pajzánkodást nem ismerek el, még ma kell hogy megadd a pénzt.

Kav. Óh ismét megakadtunk. (Ezzel Toszunhoz megy). Szép dolog Toszun, ezt a szó nem értő Kajszerit is te hoztad a fejemre úgy-é? Alláhra mondom Toszun, hogy elpusztítalak ha ezt az embert el nem tudod innen.

Peš. Hamdim, te már minden jövőt tőlem kérsz számon, nem megmondtam, hogy én senkit sem küldök hozzád, mit törődöm én vele.

Kav. Tosun, *estaneke mestaneke*

Peš. Ugyan Hamdi, ne tedd bárányom, ha Alláht szereted, járja-é avval tréfálózni? (E közben)

Kaj. Hogy szerettem a szemed, elfeledted talán a zsírt, a rizst a mit a boltból vettél, add meg a mivel adós maradtál; hadd menjek, különben veszekedéshez kezdünk. (Ezzel egyenesen neki megy).

Kav. Értem, ez is a maga baját akarja, adom hát apó, várj csak. (Ezzel *estanekehét* olvas, a botját Haszännak tartja, a mire ott merevedik. Kavuklu ezt is taszigálva a perzsa mellé viszi, leállítja és bemegy a házába).

VI.

(Miután a zene egy *láz* nótát játszott, jön a *láz* ezt a dalt énekelve:

Halat tettem sütőbe,
játszadózni kezdett el;
szemérmetlen leánya,
ne jöjjön az ölembe.
Merre vagy lány, merre vagy?
a padláson padláson;
ha padláson talállak,
azonnal megésókollak,
dav dav dav da dav dav dav,

Vagy háromszor ötször körüljárván a nézőtért Pešekjar jön elibe).

Peš. Oh *mašallā Ali* gazda, ilyen csinos ügyes dalokat dalolva honnan jön és merre megy?

Ali. (Az egészet egy lélegzet vétellel) *Masallā Tosun* efendi tudod Trapezuntból jöttem ma, egy hajó réz, egy hajó mogyoró, az uton a hogy jöttünk vihar ért utól bennünket, szélvész ért utól bennünket, a hajónk elsülyedt, mi valahogy megmenekültünk; hanem tudod sajnálom azt a mogyorót, a portéka is csak mogyoró, minden egyéb csak egy parát ér.

Kav. (Ez alatt lejön, Pešekjarhoz). Bárányom Tosun, ez az áll a sokadalom (sok beszédű) ember ki?

Peš. Pusztulj csak innen, mi gondod rá, te minden embernek a bajára akarsz lenni?

Kav. Toszun csodálatos egy legény ez, mialatt szól, lélegzetet se vesz.

Ali. Bárányom Toszun efendi, hallgass meg engem, tudod-e hogy miért jöttem hozzád? sok a bajom, hanem egyszerre nem tudom mind megértetni veled, várj egy részét hadd mondjam el és hallgasd bárányom efendi, de meg ne fájjon a fejed, mindet nem akarom elmondani, ha csak egy részét is mondom, megérted a többijét.

Kav. Sztoper (megállj) ficzkó, de csacska egy legény vagy, ha vámot vennének a beszéden, lenyelted volna már a pirulát. (Ezzel befogja a láz ajkát).

Ali. (Vissza húzódik). Ugyan Toszun efendi, ki ez az ember, miféle fajzat, hogy nem engedi, hogy egy kissé elbeszéljem a bajomat?

Peš. Ügyet se vessen rá efendim, eszelős egy kissé. (Hamdihoz) Ficzkó pusztulj innen, szégyen a mit elkövelsz, pusztulj és menj a házadba. (Ezzel elűzi Hamdit).

Ali. Tudod Tosun efendi, hozzád jöttem, mert egy valaki vagy öt tíz garással húzott be, nem tudod hogy hol van most az az ember; azt hallottam, hogy erre felé van; ha tudod, mutasd meg a házát, hadd követeljem a pénzemet.

Peš. Efendim, megtudná-e magyarázni az arcvonását, az alakját, vajon van-e erre felé olyan ember?

Ali. Mit keres annál alak? kályhányi süveg van a fején, vagy negyven negyvenöt esztendő, arca formátlan, egész maga is esetlen fia esetlen; hallottam hogy az ön barátja.

Peš. Tudom már efendim; itt a szomszéd házban lakik, hogy ha most megy otthon találja.

(Erre megy a láz és kopogtat az ajtón).

Kav. (Kinéz a sátor tetejéből). Értem, ez is hitelező. (Kimegy). Mit akarsz gazda, kit keresel?

Ali. Kit keresnék? téged kereslek, hisz tudod, hogy mért kereslek, a rég vett réz után járó pénzt akarom tőled, a rezet

megvetted, épen két esztendeje lett, még csak öt parát sem adtál, mi bízunk benned és te így cselekedtél velem?

Kav. Állj meg hé, tudom már; tudom ugyan, de nem jut eszembe hogy tartoznám neked, tévedésnek kell lenni.

Ali. Semmi tévedés, te vetted tőlem a rezet, teljesen megvetted, és most eltagadnád?

Kav. (Maga magában). Ez is Toszun mesterkedése, nincs más menekvés mint az *estaneke*. (A lázhoz) Menj a dolgod után ficzkó, én rezet mit nem vettem tőled, menj és keresd azt, a kinek adtál.

Ali. Hogyan, te nem vettél? nem szedetem rá magam, megveszem én rajtad a pénzt, ha szép szerivel adod, úgy add és én megyek.

Kav. Ej hallgass, nincs itt szükség sok zenebonára, várj hadd adom. (Ezzel veszi elő a botot, olvassa az *estanekét* és a láz ott reked. Aztán a lázt is oda viszi a perzsa és a kajszeri ember mellé, onnan Pešekjarhoz megy). Toszun, ember ne legyek, ha melléd teszem le (annyiba hagyom) ezeket a dolgokat.

Peš. Miért Hamdim, mi történt megint?

Kav. Mi történt volna, azt az esett állú embert is a házamba küldted úgy-e?

Peš. Nem Hamdim, én nem küldtem, magától jött, rázd le magadról Hamdim, rázd le.

Kav. Rázd le Hamdim rázd le, jöjj és lásd az állapotját; a hogy öt leráztam az *estanekével*, ha Isten megtart, téged is hasonlókép. (Ezzel haza megy.)

VII.

(Egyet szól a zene, jön az Arnaut és éneklí:

A Dunában mossa vásznát,

a Dunában mossa vásznát;

Ki nem ölél hej legény,

bolgár lányt?

Hej legény, hej hej hej legény,

Istenemre szeretem,

a bolgár lányt, hej legény,

Egynehányszor bejárja a nézőtért és aztán Pešekjar jön elibe.)

Peš. Mašallā Bajram efendi, honnan méltóztatik így?

Baj. Ej legény, Istenemre Toszun efendi, megfofofogadom, hogy nem adok ezután egy parát sem hitelbe.

Peš. Üdvös legyen, tán hitelezéssel rántott be valaki?

Baj. Ej legény, ne is kérd, Istenemre Toszun efendi, egy szenny embernek hat hónapon át kenyeret adtam, egy papaparát se kaptam még, legény.

Peš. Lelkem Bajram, minden efféle dolog csak téged ér?

Baj. Ej legény, nem tudom, Istenemre Toszun efendi, mit csináljak most? A házból is kikököltöztek, nem tudom megtalálni a gazembert, azt hallottam Toszun efendi, hogy erre felé költöztek.

Kav. (Jön e közben, Toszunhoz.) Toszun, hol találod te ezeket a különös embereket? ficzkó, ez megint más szabású ember, nézz csak az arczára; van-e e benne jórahalóság?

Peš. Ficzkó, megint előjöttél; mindig mondom neked, hogy ne avatkozz ezekben a dolgokba, pusztulj és menj a házádba.

Baj. (Hamdi alakjára hunyorít és nevet.) Ej legény, ki ez a tom-tom szakállú gazember?

Peš. Bajram gazda, ne is hederítsen rá, eszelős egy kissé.

Kav. Ficzkó Toszun, te már mindig ilyen idétlen dolgokat cselekszel.

Peš. Miféle idétlen dolgot tettem?

Kav. Hogy mit tettél? még mielőtt a Ramazán jött volna, a Bajramot hoztad; ficzkó, van-e ezen a legényen arcz, mely Bajramhoz hasonlítana?

Baj. (Bosszankodva Kavukluhoz.) Ej legény, ki vagy te, ha Istent szereted legény, bababajnak jöttél a fejemre? pupupusztulj innen legény.

Peš. (Hamdihoz.) Hamdim, rajta csak haza, nem azok közül való ez, a kit te gondoltál. (Ezzel elüzi Hamdit.)

Baj. Ej legény Toszun efendi, mit tegyünk Istenemre, mutasd meg ennek a házát legény, vagy öt-tíz garashoz jutok tán, ha csak ma ma ma is.

Peš. Jó van Bajram gazda, háza itt a szomszédban van, lehet hogy maga is otthon van.

Baj. Allah legyen veled megelégedve legény. (Ezzel megy, zörgeti az ajtót; Hamdi kinéz, aztán ismét bemegy és azt mondja: ,Gyerekek, keljetek fel, öltözködjetek övezkedjetek és sétáljatok ki az utcára, itt a Bajram'. Azok meg nagy zajjal és lármával felelik neki: ,Ember, megbolondultál, Ramazan előtt lehet-e Bajram?' és azzal kikergetik.)

Kav. (A mint kijön.) Üdvöz légy, mit akarsz, valaki után akarsz tudakozódni?

Baj. Ej legény, senki után sem tudakozodom, csak téged kereslek, hogy vagy öt-tíz garast adj ma.

Kav. (Maga magában.) Ficzkó Toszun, ez megint a te műved, no de majd találkozom még teveled. (Bajramhoz.) Tévedés a dolog tévedés, más a mi kenyeresünk, téged nem is ismerlek, menj és keresd, a kinek adtál.

Baj. Ej legény, tévedés-e? Allától fűfűfélj legény, a torokba etted a kenyereket és most nem ismersz többé legény; add ide a pénzt szép szerivel, különben Istenemre én veszem tőled a pénzt.

Kav. Izibe csak arnautok gazdája, pusztulj innen, én nem tartozom semmivel, a bajodat ne énnálam találj, izibe el innen. (Ezzel be akar menni, de Bajram gallérjába ragad és kihúzza.)

Baj. Ej legény, a pénzt nem adod úgy-e? én meg legény, istenemre megbesztelek. (Ezzel a mint kezét ép a pisztolyára teszi.)

Kav. Értem, te se azokból való vagy, a kik szép szerivel mennek. (Erre *estane*kével őt is lebűvöli és taszigálva a többiek mellé állítja, elkezdí legelőbb is a perzsához.) Ej mézes apó, hogy vagy, békével vagy-e, nos megversz-e még engem? (Nehány nyaklevest ad neki.) No szennyes tűzű, hát te hogy vagy? (A Kajszeribe valónak is ad néhány ütést.) Ej lássuk, hát te mit csinálsz, hogy vagy hálfi? (A lázt is meglegyinti.) No Bajram apró, a Ramazánt megelőzve előjöss és fegyverhez nyúlsz? (Annak a tarkójára is üt néhányat.) No most legyetek békével. (Azzal ott hagyja őket és bemegy a házába.)

VIII.

(Miután egyet szól a zene „Ja lelli, ja lelli, ja lelliz-ve“ egy arab népdallal egy *arab* jön elő és ide-oda járva Pešekjar megy elibe.)

Peš. Mašallā hadsi Bešir gazda, ilyen szépséges arab dalt énekelve honnan jön és merre megy?

Beš. Mašallā Toszun efendi, minthogy ma szép az idő, egyet sétálni jöttem, de meg dolgom is van.

Peš. Nagyon jó efendim, sétálni kell, de a dolga talán valami fontos ügy?

Beš. Lelkem, nem olyan fontos, valaki vagy kétszáz garas áru sziriai posztóval ugrasztott be, tegnap elmentem hozzá a pénzemért, de kiköltözködtek; azt hallottam, hogy erre felé jöttek, eljöttem hogy ön talán tudni fogja.

Peš. Vajon miféle ember, ismerem-e én, megmagyarázhatná egy kissé a külsejét?

Beš. Milyen lenne lelkem, fején egy jókora süveg, a lábán sárga papucs, köntöse veres, fekete szakállú, kurta termetű.

Peš. Tudom már efendim, csak nem rég költözködtek ide, itt ez a szomszédbeli ház, éppen otthon van; csak menjen ön oda efendim, nekem is valahová kellene mennem, én meg arra nézek. (Erre Bešir gazda Hamdi házához, Pešekjar pedig a nézőtérén kívül eső helyre megy. Bešir gazda zörget a Hamdi kapuján.)

Kav. (Fentről kinéz.) Ki az, mit akarsz?

Beš. Lelkem, jer le egy kissé.

Kav. (Kijön.) Mi a baj hadsi apó?

Beš. Lelkem efendim, a lakásából kiköltözködött, hosszas keresés után nagy nehezen megtaláltam, vagy öt-tíz garast méltóztattik-e ma adni?

Kav. Micsoda garast hadsi apó, nem vettem én tőled semmit.

Beš. Lelkem, talán elfelejtette a vásárolt posztót?

Kav. Tévedsz apó tévedsz, mi nálunk posztó-félét nem viselnek.

Beš. Lelkem, mért tesz így, én bíztam önben, és most még el akarná tagadni?

Kav. Nem lelkem nem, gondolkozz csak jól, talán más valaki lesz.

Beš. Nem lelkem, ön vette, nem ismerem-e én önt? kétszáz garas árú posztót vett tőlem, be hamar elfelejtette.

Kav. Rajta csak rajta, nem szeretem az ily sok együgyűskedést.

Beš. Ej lelkem, én se szeretem a szédelgést, miért tagadod el a pénzem?

Kav. Hadsi apó, fogd be a szád, ki az a szédelgő?

Beš. Ki volna más mint te, a ki a pénzem eltagadod.

Kav. Ki innen szenny fellah, mert különben...

Beš. Óh óh, még te akarsz, szemérmetlen gazember, ha nem adod a pénzt, olyan lármát csapok itt, hogy te bánod meg aztán.

Kav. (Maga magában.) Itt az arab baj, értem, ezzel se mehetek semmire, no várj csak, hadd tegyem ezt is a többi mellé társnak. (Ezzel elmondja az *estane*két, az arabot is elvarázsolva a többi mellé tolja.) Az én számításom szerint több hitelezőm nem maradt, hadd mullassak legalább egy kissé velük. (Ezzel veszi a perzsát elsőnek, aztán a lázt meg a kajszeri embert egymás háta megé, utánok az arnautot meg az arabot és egy hajós személyzetet alakít belőlük. Egy széket tesz le aztán közibük és ráül. ,Vegyétek a hurkot' (trombitál), ,tornistan, tornehet' (elkezdí a vezényszót, a mire az emberek vezényszóra igazodni mozogni kezdenek. Egy-két percz múlva ,stopert' kiált, megállanak, aztán ismét elkezdí: ,Ki száll ki Fenerre?', később megint ,vegyétek a hurkot'. Ismét trombitál és vezényel: ,tornistan, tornehet'. Ismét igazodni mozogni kezdenek, majd elkezdí: ,Anadóliai csónak előre, szandal vigyázz. E közben jön Toszun.)

Peš. Ficzkó, mi az a mit itt művelsz, nem szégyelled magad, nem véték-e? nézd csak a szerencsétlenek állapotját.

Kav. (Rá se hederít, kiált.) ,Ejub után Balat'.

Peš. (Bosszankodva.) Hírt adok a hodsának, a ki a botot adta, aztán lásd a napodat.

(Ő elmegy, a többiek egyre mozognak és mialatt Hamdi egyre kiáltozza: 'Szandal vigyázz, mindjárt rád megyek', jön a hodsza.)

Var. Ficzkó, hát ezért adtam én ezt a botot, fuj szemérmetlen ember, szállj le azonnal. (Hamdit karon ragadja, lerántja és ide-oda lökdösve ütve kiveszi kezéből a botot. Elmondja az *estánakét*, az elvarázsoltakhoz érinti a botját, a mire megannyian magukhoz térnek. A hodsza így szól hozzájuk.) Ime itt ez az ember, a ki azt tette veletek, jertek fogjátok meg a hitványt és adjuk át a rendőröknek. (Megfogják Hamdit és ide-oda ránczигálva, ütésekkel és ökleléssel elviszik, a játéknak is vége van.)